

Lunds universitet

Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum

Paul Tenngart

2021-06-07

Petronella Thorén

LIVK02

”Det var vi. Min häst och jag.”

En studie av relationen mellan flicka och häst i den moderna
hästboken ur ett maktperspektiv

LUNDS
UNIVERSITET

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte	4
1.2 Frågeställning	4
2. Material	4
2.1 Urval och avgränsning	5
2.2 <i>Indra Larssons inte helt perfekta hästliv</i> av Linn Hallberg	5
2.3 <i>Drömmen om Chamir</i> av Angelica Öhrn	6
2.4 <i>Ett eget lag</i> av Malin Eriksson	6
3. Metod och teori	6
3.1 Maktperspektiv	7
4. Bakgrund	8
4.1 Hästboken	8
4.2 Hästboks forskningen	9
5. Analys	10
5.1 Flickan	11
5.2 Hästen	13
5.3 Flickan och hästen	14
5.3.1 Samspel och ledarskap	14
5.3.2 Kommunikation	16
5.3.3 Utvaldhet	18
5.3.4 Vänskap och identitet	20
6. Sammanfattande diskussion	21
6.1 Vidare forskning	22
Källförteckning	24

1. Inledning

Stallet är en plats där flickorna dominerar, i litteraturen och i verkligheten. Ridsporten är den näst största ungdomsidrotten i Sverige och hela 90% av utövarna är flickor och kvinnor. Cirka 5 miljoner ridtimmar utförs på ridskolor i Sverige varje år och den som befunnit sig i hästsammanhang kan lätt räkna ut att antal timmar spenderade i stallet är betydligt fler än så.¹ För många av dessa hästflickor är inte ridsporten bara en idrott eller ett fritidsintresse – hästen och stallkulturen är en livsstil. I den livsstilen har hästboken en given plats. För de hästintresserade som inte har möjlighet att sätta sin fot i stallet är hästboken också ett sätt att drömma sig in i en verklighet nära hästarna. Den svenska hästboksgenren är grundad i realistiska skildringar och hästbokens läsare söker i första hand efter igenkänning.² Genom att titta på hästboken ur ett historiskt perspektiv går det att följa samhällsutvecklingen.³ Hästboken avbildar stallkulturen och följer hur den utvecklas men genren är också en givande del av den stallkultur den gestaltar. Genren både påverkar stallkulturen och påverkas av den.

Hästboken är en genre som har älskats av läsare i generationer och som fortfarande lever stark idag. I Bokprovningen för 2018 års utgivning tittade Svenska barnboksinstitutet (Sbi) närmare på genren, då gavs 41 skönlitterära hästböcker ut på den svenska bokmarknaden.⁴ Genren kan delas in i tre underkategorier: vildhästboken, den klassiska hästboken och tamhästboken.⁵ Sbi väljer att kalla tamhästboken den moderna hästboken, vilket också den benämning jag tillämpar i denna uppsats.⁶ I vildhästboken är hästen berättaren och läsaren får följa dess tankar och känslor. Den klassiska hästboken har oftast en pojke i huvudrollen som möter en vild och bångstyrig häst och tämjer den.⁷ Den samtida utgivningen består framför allt av den moderna hästboken.⁸ I den moderna hästboken står relationen mellan människa och häst i centrum och allt som oftast är den unga flickan som besitter huvudrollen. Flickan sliter i stallet,

---

¹ Svenska Ridsportförbundet, ”Statistik och kortfakta om ridsport”, Svenska Ridsportförbundet, 2017-03-31, <http://www3.ridsport.se/Svensk-Ridsport/Statistik/>, hämtad den 29 april 2021.

² Susanna Hedenborg, ”Från *Den svarta hingsten* till *Klara, färdiga, gå*. Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet”, *Barnboken* 2006: vol.29, <https://www.barnboken.net/index.php/clar/article/view/96/96>, hämtad den 15 april 2021, s.20–22.

³ Hedenborg, s. 20–22.

⁴ Svenska barnboksinstitutet, *Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation Årgång 2018: 27 mars–16 maj 2019*, Stockholm, 2019, <https://www.barnboksinstitutet.se/wp-content/uploads/2019/03/Dokumentation-2019.pdf>, hämtad den 25 mars 2021, s.15.

⁵ Hedenborg, s.21.

⁶ Svenska barnboksinstitutet (2019), s. 15.

⁷ Hedenborg, s.21.

⁸ Svenska barnboksinstitutet (2019), s.15.

sköter om sin häst, rider och de mer avancerade hästflickorna ger sig ut på tävling. Stallet och hästarna är det viktigaste men även vänskapsrelationer spelar en stor roll.⁹

Relationen mellan flickan och hennes häst är en komplex blandning av vänskap och makt. Makt, och i förlängningen våld, är det vanligaste förekommande temat i hästboksgenren 2018.¹⁰ Hästar är stora, lättskrämda och flyktbenägna djur, vilket gör att de temporärt kan ta makten och bli farliga. Hästen väger tio gånger mer än flickan som hanterar den, men trots det är det människan som har den slutgiltiga makten över det domesticerade djuret. Trots den stora kärleken flickan har till sin häst går det inte att bortse från den ojämna maktdynamik som relationen medför.

1.1 Syfte

Relationen mellan flicka och häst är central för den moderna hästboken. Syftet med denna uppsats är att studera hur relationen gestaltas genom tre nedslag i genren. Relationens asymmetriska maktdynamik gör den intressant att studera utifrån ett maktperspektiv för att se hur det formar relationen samt hur det påverkar flickans identitetsskapande.

1.2 Frågeställning

I min undersökning kommer jag utgå ifrån tre frågeställningar:

- Hur gestaltas relationen mellan flicka och häst i den moderna hästboken?
- Hur framställs flickan och hästen, var för sig och i förhållande till varandra, ur ett maktperspektiv?
- Hur påverkas flickan av relationen till hästen?

2. Material

I följande avsnitt presenteras det material som är utgångspunkten för min studie. Först beskrivs urvalsprocessen och de avgränsningar som har gjorts. Därefter presenteras de hästböcker som utgör uppsatsens analysmaterial för att ge en övergripande inblick i böckernas handling.

---

⁹ Ann Boglind & Anna Nordenstam, *Från fabler till manga 1: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barnlitteratur*, 1. uppl., Malmö: Gleerups utbildning, 2015, s. 178, Hedenborg, s.21.

¹⁰ Svenska barnboksinstitutet, s.15,

Karin Mossed, "Tyglad frihet" [filmad föreläsning], *Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation Årgång 2018: 27 mars–16 maj 2019*, Svenska barnboksinstitutet, Stockholm, 2019, <https://vimeo.com/showcase/5917183/video/329410878>, hämtad den 19 april 2021.

2.1 Urval och avgränsning

Jag har valt att studera relationen mellan flicka och häst igenom de tre hästböckerna *Indra Larssons inte helt perfekta hästliv* av Lin Hallberg (2018), *Drömmen om Chamir* av Angelica Öhrn (2018) och *Ett eget lag* av Malin Eriksson (2018).

Mitt forskningsperspektiv har sin utgångspunkt i Bokprovningen för 2018 års utgivning och därför valde jag att begränsa mitt urval till de 41 skönlitterära hästböcker som gavs ut 2018. Eftersom utgivningen var som störst i kategorin mellanåldersböcker – 18 titlar – valde jag ytterligare att avgränsa mitt urval till den kategorin.¹¹ Ett par av titlarna hade pojkar i huvudrollen vilka således valdes bort och av resterade titlar valde jag ut tre böcker.

Jag strävar efter att göra en kvalitativ analys utifrån böckerna och lyfta den komplexa relation som existera mellan flicka och häst. Med denna utgångspunkt och uppsatsen omfång i åtanke ansåg jag att tre böcker var en lämplig mängd. Tre ger en möjlighet att gå på djupet samtidigt som det ger en bredd att belysa både skiftningar och likheter i relationerna. De tre böckerna nämnda ovan gestaltar olika stadier av relationen: nybörjaren, ridskoleeleven och hästägaren. Flickorna är mellan 11–13 år, vilket gör dem jämförbara i ålder. Hästar, ridning och stallivet är centralt i alla tre flickornas liv men hur etablerade deras relation är till hästarna skiljer sig åt. Tillsammans täcker böckerna en bred bild av hästflickans relation till hästen.

2.2 *Indra Larssons inte helt perfekta hästliv* av Lin Hallberg

Indra är djurtokig och hann bara rida i en halv termin innan ridskolan flyttade för långt bort för att hon skulle kunna fortsätta. Hon vill inget hellre än att hitta en häst att sköta om. En dag står det tre hästar i hagen utanför granntorpet och det verkar som hennes dröm kan gå i uppfyllelse. Rakel, kvinnan som äger hästarna, vill först inte ta emot Indras entusiastiska hjälp men efter att hon anmälts för misskötsel tackar hon trots allt ja till Indras erbjudande. Trots att Indra knappt kan någonting om hästar jobbar hon hårt för att ta hand om dem. Redan från första ögonkastet utvecklar Indra och den vita ponnyn Cosmo ett speciellt band. Men Cosmo är ingen enkel häst och bli flera gånger skrämmd, vilket orsakar stora problem. Långsamt avslöjas att Rakels dotter tillsammans Cosmo var med om en svår ridolycka och att Rakel därför inte klarar av att ta hand om hästarna. Indra hjälper till med att lista ut vad det är som skrämmer Cosmos, vilket också orsakade ridolyckan. För att sedan se till att Cosmo får hjälp att bli kvitt sin rädsla.

---

¹¹ Svenska barnboksinstitutet (2019), s.15.

2.3 *Drömmen om Chamir* av Angelica Öhrn

Julia är ridskoletjejen som rider på ridskolan en dag i veckan men spenderar så mycket tid i stallet som möjligt. När hennes älsklingshäst Chamir ska säljas gnager det håll i Julia. Ingen annan kan rida Chamir lika bra som henne och ingen av de potentiella köparna som kommer och provrider klarar av Chamir. Fast Julia vet att hennes familj inte har möjlighet att köpa en häst tar drömmen om att Chamir ska bli hennes över. Hon jobbar hårt för att få ihop pengar till att köpa Chamir själv. Trots hårt slit säljs Chamir och Julias värld faller i sönder. Men till slut kommer Chamir tillbaka till ridskolan, inte heller den nya köparen klarade av hästen. Drömmen om att Chamir kan bli Julias kan leva vidare.

2.4 *Ett eget lag* av Malin Eriksson

I *Ett eget lag* av Malin Eriksson följer läsaren Athena och hennes egen ponny Master som tävlar dressyr tillsammans. Athena ställs inför ett svårt val när hon blir inbjuden att börja tävla och träna med bygdens bästa lag, medan hennes stallkompis och bästa vän Petrus har svårigheter med sin ponny och står utan tränarhjälp. När hon efter mycket om och men tackar ja och berättar för Petrus tycker han att hon borde berättat det tidigare och de glider isär. Träningen med det nya laget blir inte som Athena trott och hon tvingas konkurrera med andra för att få platsa i laget, vilket leder till att hon tackar nej till platsen. Till slut hittar hon och Petrus tillbaka till varandra och tillsammans med sina nyfunna stallkompisar startar de sitt eget lag.

3. Metod och teori

Uppsatsen är en kvalitativ studie av den moderna hästboken. Vid läsning av det tre skönlitterära verken har fokuset lagts vid att studera den sociala relationen mellan flickan och hästen och på att lyfta fram olika aspekter av hur relationen gestaltas. För att ge kontext till denna relation studeras flickornas relationer till sin omgivning med avsikt att identifiera de maktförhållanden som påverkar dem. Genom att tillämpa maktperspektiv på flickans relationer utanför stallet samt i relationen till hästen synliggörs vilka maktpositioner som påverkar berättelsen samt hur de tar sig uttryck i relationen. Studien har också komparativa aspekter, eftersom flickornas och deras relationer till hästarna jämförs med varandra. Jämförelsen används för att lyfta fram hur relationerna tar sig olika uttryck och för att belysa vilka likheter som kan ses som mer typiska för relationen mellan flicka och häst i genren.

För att förstå flickornas samvaro med hästen krävs en viss inblick i hästens natur. Grundläggande hästkunskaper som berör människan varande med hästen samt hästens naturliga instinkter inhämtas från antologin *Kentauren* av Jonna Bornemark och Ulla Ekström von Essen (red.). I *Kentauren* teoretiserar flera forskare från olika perspektiv om hästkunskap med mål att konkretisera kunskap som annars oftast bara är praktisk.¹²

3.1 Maktperspektiv

Makt är ett tema som genomsyrar hästboken men också barnlitteraturen i stort. För att studera och belysa komplexiteten i relationen mellan flicka och häst kommer jag att tillämpa ett intersektionellt maktperspektiv som grundar sig i flera olika litterära teorier. Intersektionsbegreppet används för att studera en individ med hänsyn till att individen definieras genom tillhörighet till flera sociala grupper.¹³ Jag studerar flickan i hästboken främst i intersektionen som kvinna, barn och människa.

Vårt samhälle genomsyras av hierarkiska maktstrukturer. Hur dessa strukturer gestaltas i litteraturen ligger till grund för olika litterära teorier. I *Power, Voice and Subjectivity in Literature for Young Readers* lägger Maria Nikolajeva fram en teori som bygger på den vuxnas maktposition över barnet och hur barnet i det västerländska samhället är den andre. Den andre är begrepp som används brett för att beskriva den som är avvikande eller maktlös i ojämna maktrelationer mellan sociala grupper.¹⁴ Hon identifierar att det är ur den maktstrukturen barnlitteraturen skapas. Vuxna författar barn- och ungdomslitteraturen för den unga läsaren. Barnlitteraturen är på så sätt en genre som konsekvent skapas av de som besitter makten för den maktlösa målgruppen. Barnet är fokalisator men det är den vuxna författaren som dikterar orden.¹⁵

Tillskillnad från i samhället har barnet i barnlitteraturen potential att ta makten. Genom att grunda sina resonemang i queerteori och karnevalsteori, teorier som subversivt omkullkastar normen, menar Nikolajeva att barnlitteraturen också har en subversiv potential. I barnlitteraturen kan barnet tillåtas vara starkt, modigt och självständigt. Barnet kan få en röst, ta makten och att agera utom räckhåll för den vuxna. Åtminstone inom berättelsens ramar.

---

¹² Jonna Bornemark & Ulla Ekström von Essen (red.), "Inledning" i *Kentauren: om interaktionen mellan häst och människa*, Huddinge: Södertörns högskola, 2010, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:392957/FULLTEXT02.pdf>, hämtad den 4 maj 2021, s.7–10.

¹³ Nikolajeva, Maria, *Barnbokens byggklossar*, Upplaga 3, Lund: Studentlitteratur, 2017, s.99f.

¹⁴ Maria Nikolajeva, *Power, Voice and Subjectivity in Literature for Young Readers*, New York: Routledge, 2010, s.8.

¹⁵ Nikolajeva (2010), s.8.

Maktrelationen mellan vuxna och barn omkullkastas aldrig fullständigt men i barnlitteraturen kan den vuxna som norm ifrågasättas.¹⁶

Studien berör, utöver maktstrukturen vuxna – barn, den mellan man – kvinna och människa – djur (natur). Det är strukturer som ligger till grunden för genusteoretiska och ekokritiska perspektiv. Genusperspektiv studerar skapandet av kön utifrån en grund i samhället som en patriarkal struktur där mannen ses som normen och kvinnan den andre.¹⁷ Ekokritiken är i grunden studien mellan människan och hennes omgivning – naturen och däri, som fokus för denna uppsats, djuren. Teorin studerar hur naturen avbildats i litteraturen utifrån kulturella maktstrukturer som etablerar människan som normen och den icke-mänskliga naturen som avvikande, vilket leder till ett antropocentriskt perspektiv i litteraturen.¹⁸

Genom att applicera dessa maktperspektiv på materialet vill jag framhålla hur maktstrukturer påverkar relationens gestaltning. Meningen med studien är inte att göra en uttömmande inventering av alla maktstrukturer som påverkar parterna utan fokusera på nämnda strukturer för att se hur de etableras, utnyttjas eller används subversivt.

4. Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag introducera hästboken som genre utifrån ett historiskt perspektiv och hur den definierats. Därefter kommer jag övergripande presentera den forskning som gjorts om hästboken och närmare presentera den del av forskningen jag tar hjälp av i mitt analysarbete.

4.1 Hästboken

Hästboken har sitt ursprung i slutet av 1800-talet. Ann Sewells *Vackra Svarten* eller *Black Beauty* från 1877 (sv. 1891) räknas ibland som starten på genren.¹⁹ Hästboken hade sin storhetstid i Sverige under 70-talet men lever stark än idag. Till skillnad från sina engelska motsvarigheter är den svenska hästboken präglad av en högre grad realism.²⁰ Hästböcker publiceras gärna i långa serier som kan exemplifieras av två serier som blivit riktiga klassiker: Lisbeth Pahnkes böcker om Britta och Silver (totalt 15 stycken, första utgiven 1966) och Marie Louise Rudolfssons 19 böcker om Gotlandsrusset Vitnos (första från 1971). Modernare

---

¹⁶ Nikolajeva (2010), s.7–8.

¹⁷ Tenngart, s.111f och 120f.

¹⁸ Tenngart, s.153.

¹⁹ Malin Palmqvist, ”Så har hästboken gått från manlig till kvinnlig”, *Länstidningen Östersund*, 2021-02-17, <https://www.ltz.se/logga-in/sa-har-hastboken-gatt-fran-manlig-till-kvinnlig-handlar-om-att-sta-for-sina-asikter>, hämtad den 15 april 2021.

²⁰ Hedenborg, s.22, Palmqvist, ”Så har hästboken gått från manlig till kvinnlig”.

exempel är Pia Hagmars Klara-serie om 18 böcker (första från 1999) och Lin Hallberg och Margareta Nordquists serie om Sigge och Brobyungarnas shettisar, (första från 2004 och där senaste boken utkom 2020).

Hästboken är en genre som är som mest populär bland flickor i mellanåldern och förknippas allt som oftast med flickors läsning.²¹ Det är en genre som länge nedvärderats och med tillsammans med flickors hästintresse reducerats till något ”gulligt”. I takt med att flickors läsning har uppvärderats har statusen för hästboken också höjts. Hästbokens kvalitéer har lyfts fram som mycket mer än bara gullande med hästar.²² Genren är ett tillåtande forum som behandlar vitt skilda och ofta svåra narrativ.²³

Hästboken har inte alltid varit likställd med flickors läsning utan det är inte förrän mitten av 1900-talet som flickorna börjar ta över genren. Tidigare var hästar främst del av jordbruket och militären, en manlig värld som ridsporten föddes ur. Under 40-talet i Sverige sattes det ett politiskt mål att ridsporten skulle bli en folksport. Med samhällsutvecklingen skedde en feminisering av både sporten och litteraturen.²⁴ I dag är kvinnor och flickor både dominerande i ridsporten och i litteraturen. Den moderna hästboken har blivit en frizon för flickor och en plats för flickmakt menar forskare, även om det manliga förflutna delvis lever kvar och kan skymtas i äldre manliga förebilder som förmedlar kunskapen.²⁵

4.2 Hästboks forskningen

Hästboken har varit ett tämligen utforskat område inom litteraturvetenskapen. Under arbetet med denna uppsats är det något som är i förändring. I april 2021 hölls en endags konferens om hästboken. Konferensen ämnade att synliggöra hästboken och hästboksforskningen genom att bjuda in forskare, hästboksskapare, bibliotekarier och hästboks-fantaster till en dag av

---

²¹ Helen Asklund, ”Hästflickan i förändring i Linn Hallbergs och Pia Hagmars hästböcker” i *Flicktion: perspektiv på flickan i fiktionen* av Eva Söderberg, Maria Österlund & Bodil Formark (red.), Malmö: Universus Academic Press, 2013, s.244, Hedenberg, s.20.

²² Malin Palmqvist, ”Från Black Beauty till Sigge – de vill kartlägga 1500 hästböcker”, *Hippson*, 2021-03-29, <https://www.hippson.se/artikelarkivet/hippsonnews/fran-black-beauty-till-sigge-de.htm>, hämtad den 25 april 2021.

²³ ”Hästboken som samtidsdokument” [video panelsamtal], Bokmässan 2016, UR samtiden, <https://uraccess.net/products/197787>, hämtad den 20 februari 2021.

²⁴ Hedenborg, s. 21–22 och 26, Palmqvist, ”Så har hästboken gått från manligt till kvinnligt”, Asklund, s.244–245.

²⁵ Palmqvist, ”Så har hästboken gått från manligt till kvinnligt”, Asklund, s.245, Hedenborg, s. 26, Anna Backman, *Hästboken som kunskapskälla: Förebilder och undervisande inslag i ett urval svenska hästböcker för barn och ungdomar publicerade 1962–1981*, kandidatuppsats, litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet, 2007, s.26.

föreläsningar och diskussioner. Flera pågående forskningsstudier presenterades som visade på hur många olika perspektiv hästboken kan studeras igenom.²⁶

Av den existerande forskningen har framför allt två artiklar fungerat som bas och inspiration för min egen studie. Dessa är Susanna Hedenborgs ”Från *Svarta hingsten* till *Klara, färdiga, gå*” (2006) och Helen Asklunds ”Hästflickan i förändring i Linn Hallbergs och Pia Hagmars hästböcker” (2013).

Hedenborg studerar i sin artikel tre klassiska hästböcker utifrån stallbackskultur och det arbete det innebär. Genom att tillämpa genus- och generationsperspektiv i sin analys observerar Hedenborg hur hästboken blivit mer kvinnlig och liksom sporten genomgått en feminisering. Hon observerar att arbetet som utförs i böckerna beskrivs kontinuerligt som ”fysiskt ansträngande, skadligt, obetalt och som ett kall.”, det oavsett vem som utför det: man, kvinna eller barn, något som frångår den kvinnliga genuskodningen som norm.²⁷ I hästböckerna handlar arbetet allt som oftast om barnarbete. Det hårda arbetet som flickorna utför premieras som det enda och främsta sättet att få kunskap och lära sig om hästar.²⁸

Asklund tillämpar ett genus- och queerteoretiskt perspektiv. Hon studerar hästflickan som en litterär gestalt i den moderna hästboken. Ur studien framgår det att stallivet är en arena för flickmakt där traditionellt manliga och kvinnliga egenskaper suddas ut. På så sätt fungerar stallkulturen som ett alternativt sätt att skapa identitet och kön, utanför samhällets vanliga normer och maktstrukturer.²⁹

5. Analys

I denna huvuddel av uppsatsen undersöker jag materialet med syfte att besvara de frågeställningar som presenterades i inledningen. Jag inleder med att studera flickan närmare och identifierar de maktrelationer som omger henne. Därefter presenterar jag grundförutsättningarna för hästen, för att sedan vända mitt huvudfokus mot relationen mellan flicka och häst. Jag vill framhäva relationens komplexitet i form av hur den gestaltas och den maktdynamik som påverkar den.

---

²⁶ Linnéuniversitetet, ”En dag om hästböcker: Möten mellan författare, illustratörer och forskare”, 2021-04-14, <https://lnu.se/mot-linneuniversitetet/konferenser/en-dag-om-hastbocker-moten-mellan-forfattare-illustratorer-och-forskare/>, hämtad den 26 april 2021, Palmqvist, ”Så har hästboken gått från manligt till kvinnligt”.

²⁷ Hedenborg, s.29.

²⁸ Ibid.

²⁹ Asklund, s.243–244 och 256.

5.1 Flickan

För flickan är hästen det centrala i hennes liv. När hon inte är i stallet eller tillsammans med sin häst finns den alltid närvarande i hennes tankar. Men hennes relation till hästen befinner sig inte i ett vakuum. I det äldre hästböckerna låg fokuset i betydligt större utsträckning på stallkulturen: hästarna, stallkompisarna, tävlingarna och så vidare. Genom feminiseringen av hästboken har omkringliggande sociala faktorer trätt in och tagit allt större plats i dess moderna motsvarigheter, menar Hedenborg i sin artikel.³⁰ Det är en förändring som Asklund också stämmer in i. Asklund skriver att i jämförelse med äldre hästböcker, där resten av livet skymtade förbi i ögonvrån, existerar den moderna hästflickan i en triangel av relationer. Stallet är det självklara hörnet, familjen och skolan de andra två.³¹ Denna triangel är också starkt närvarande i de böcker jag undersökt. Vidare skriver Asklund att de tre världarna är tämligen avskilda från varandra i de serier hon studerar.³² Stallet, skolan och familjen är till stor del skilda fysiska rum som flickan rör sig emellan även i de hästböcker jag studerar. Men varandet i dessa rum påverkar flickan på ett sätt så att de på ett metafysiskt plan tränger in i varandra. Framför allt vill jag med min analys framhäva hur både skolan och familjen påverkar hästflickans varande i stallet och i relationen till sin häst. En påverkan som grundar sig i maktpositioner.

Skolan är inte en positiv plats för någon av flickorna. Det är en förtryckande institution som begränsar och tvingar ”hjärnan till att räkna tal tills den exploderar i miljoner döda celler”, för att citera Athena.³³ Skolan är del av de vuxnas maktutövande över barnen. Skolarbetet i sig är ändå inte det största problemet. Det är i stället relationerna till sina klasskamrater som framställs som problem för flickorna. Både Athena och Julia har svårt att identifiera sig med sina kvinnliga klasskamrater. Julia känner sig obekvämt i sällskap med dem. Tillskillnad från då de var yngre och lekte under rasterna vet nu Julia inte hur hon ska bete sig när den nya formen att umgås har blivit att ’hänga’ och snacka i korridoren.³⁴ Athena förstår sig inte heller på sina kompisar längre. Tidigare var det bästisar och red tillsammans men nu är har kompisarna slutat rida och är bara intresserade av killar. Ett intresse Athena är oförstående inför och avfärdar som en del av ’tjejspelet’ som hon avskyr.³⁵ Athena och Julia följer inte vad som presenteras vara normen för flickans utveckling. De skevar i sitt flickskap och blir i processen alienerade inför sina klasskamrater.

---

³⁰ Hedenborg, s.26.

³¹ Asklund, s.247.

³² Ibid.

³³ Malin Eriksson, *Ett eget lag*, Stockholm: Lilla Piratförlaget, 2018, s.14.

³⁴ Angelica Öhrn, *Drömmen om Chamir*, Bromma: Ordalaget bokförlag, 2018, s.32.

³⁵ Eriksson, s.7–8.

Indra har det ännu tuffare. Hon blir utfrysad och mobbad av tjejerna i sin klass. Men i stället för att mobbarna är oförstående av hästvärlden är de själva ryttare som har egna hästar i samma stall. Utanförskapet är byggt på det motsatta: Indra är inte tillräckligt införstådd i hästvärlden. ”Hästsvarsarna”, som Indra själv döpt dem till, ser ned på Indra som är nybörjare. Indra gör allt för att få umgås med dem på lika villkor genom att försöka bevisa sin hästkunskap och på så sätt bekräftelse och bli accepterad som hästflicka.³⁶

Familjen är närvarande i alla tre böckerna. Precis som alla barn är flickorna i en beroendeposition till sina föräldrar. Flickornas föräldrar är mer eller mindre förstående och stöttande för deras döttrars hästintresse. Julia har möjligheten att rida på ridskolan men någon egen häst kommer det aldrig bli är det bestämda svaret från hennes föräldrar. Indras mamma skulle gärna stötta sin dotters hästintresse men kan inte. Det av den enkla anledningen att det inte finns pengar. Ingen av flickorna kommer från familjer med stora plånböcker och i jämförelse med andra ryttare i böckerna är flickorna i ekonomiskt underläge.

Pengar är en grundläggande svårighet i familjereaktionen och gör sig ständigt påträngande. Att ridsport är en sport som kostar mycket pengar är inget främmande och det är en konflikt som ofta återfinns i hästboken.³⁷ Även om bristen på pengar påverkar hela familjen är det föräldrarna som får stå för att påminna om den förtryckande verkligheten. Till viss del dikterar den bristande ekonomin också flickornas relationer till sina hästar. Även om Chamir är Julias och Cosmo är Indras genom deras emotionella band hotas deras relation av det faktum att de inte är ägare på pappret. Athena äger visserligen Master men är beroende av inkomsten från de inackorderingar har i stallet för att familjen ska ha råd att ha kvar honom.

Ur ett kulturellt och ett socialt perspektiv har den unga flickan traditionellt varit den maktlösa och den andre. Förtryckt i dubbelt perspektiv, som barn i förhållande till den vuxne och som kvinna i förhållande till mannen.³⁸ Både i skolan och familjen agerar de vuxna som förtryckande och begränsande. Ur den maktlösa positionen framställs det som att hon flyr in i stallets sfär. Athena beskriver det som att stallkraften gör henne ”stark, roligt och full av bra idéer.”³⁹ Indra beskriver det som att får hon bara umgås med hästarna så kommer hon klara av vad som helst.⁴⁰ Stallet framställs som en plats där flickorna kan existera utanför de maktstrukturer som förtrycker dem i skolan och hemmet. För både Indra och Athena är stallet en miljö som är nästan helt fritt från vuxnas inflytande. I Julias fall är ridskoleläroaren Sussi den

---

³⁶ Hallberg, Lin, *Indra Larssons inte helt perfekta hästliv*, Stockholm: Bonnier Carlsen, 2018, s.23–30.

³⁷ Svenska barnboksinstitutet, s.15.

³⁸ Nikolajeva (2017), s.194.

³⁹ Eriksson, s.9.

⁴⁰ Hallberg, s.38–39.

vuxna i stallet. Sussi ses snarare som en mentor i positiv bemärkelse som ger Julia ansvar för att ta hand om och rida Chamir. I stallet blir flickorna kapabla och handlingskraftiga. I den moderna hästboken är stallet en kvinnlig sfär som tillåter flickorna att bryta mot stereotypa genuskonstruktioner som de inte känner sig bekväma i, exempelvis i skolan. I stallet premieras egenskaper som styrka, självständighet och tävlande, egenskaper som typiskt förknippas med maskulinitet.⁴¹ Lika viktiga är däremot typiskt feminina gemenskaper som omhändertagande och självuppoffring.⁴² I sin artikel om hästflickan identifierar Asklund stallivet en plats för flickmakt. ”I stallet ges hon möjlighet att själv skapa sin identitet som ung kvinna, men utom räckhåll för de normer och maktstrukturer som existerar utanför stallets väggar.”⁴³ Jag menar att det är ett identitetsskapande som sker i nära relation till hästen.

5.2 Hästen

Hästen är i relation till människan förtryckt, den andre. Hästen har som domesticerat djur funnits i människans ägo i tusentals år. Det är människan som har den ultimata makten över djurets premisser. Hela hästens levnadstillstånd bestäms av människan, alltifrån tillgång till föda, utevistelse och rörelse till reproduktion och levnadsöde. Hästen har inte någon direkt makt över tillvaron utan är beroende av och utlämnad till människorna runt omkring den. Hästen är däremot ett stort och starkt djur som väger fler hundra kilo, dessutom är de både snabbreagerande och lättskrämda. Storleks och styrkemässigt kan hästen temporärt ta över makten men människan bestämmer i slutändan hur ett sådant beteende ska mötas. Relationen mellan människa och häst är asymmetrisk och måste vara det. Människan som ledare är grunden för en trygg och säker relation. Maktstrukturen som är etablerad mellan flickan och hästen kan därför inte omkullkastas eller bli jämlik.⁴⁴ Hur maktpositionen utnyttjas studeras vidare i nästa avsnitt.

Att hästen är både ett flock- och flyktdjur kan ge en bra grund till att förstå hästens agerande. Hästen är ett flockdjur vilket medför att den är en social varelse. Att hästen är social och kommunikativ lägger grunden för en tillitsfull relation med människan.⁴⁵ Att hästen är ett flyktdjur innebär att dess instinkt vid potentiell fara är att fly därifrån. En trygg ledare kan till viss del reducera denna instinkt genom att uppträda lugnt och inte reagera på faran.

---

⁴¹ Nikolajeva (2017), s.193.

⁴² Asklund, s.256, Hedenborg, s.28–29.

⁴³ Asklund, s.256, Nikolajeva (2017), s.193.

⁴⁴ Bornemark, Jonna & Ekström von Essen, Ulla (red.), s.15f.

⁴⁵ Bornemark, Jonna & Ekström von Essen, Ulla (red.), s.12f.

5.3 Flickan och hästen

När flickan träder in i stallet rör hon sig bort från de normer och förtryck som påverkar henne i skolan och familjen. I stallet har varken patriarkala strukturer eller en vuxna samma makt och inflytande över flickorna. Hennes möjlighet till fritt identitetsskapande i stallet sammanfaller med relationen till hästen. Grundpremisen för relationen mellan flicka och häst är asymmetrisk. Det är flickan som besitter makten som människa. En makt som i en praktisk relation till hästen måste bestå och inte kan bli jämlik. Flickans maktposition är också grundat i hennes berättande. Alla tre böckerna är personligt berättade där flickorna är ”jaget”, d.v.s. det är det flickorna perspektiv och hennes tolkningar av situationer som läsaren får ta del av.

5.3.1 Samspel och ledarskap

Det går att dra paralleller mellan flickans relation till sina föräldrar och hästens relation till flickan. Både den vuxna och människan har en förmyndande maktposition där barnet och hästen är i beroende av dem för omsorg. Hur flickorna väljer att uttrycka sin makt är värt att studera för att se hur relationen gestaltas. Föräldrarollen eller ledarskapet flickan besitter för med sig ett ansvar att agera för hästens bästa. Det är en tolkning av relationen som flickorna tydligt står bakom. Bemästra kontra kommunicera är ord som kan beskriva två skilda inställningar i relationen till hästen.⁴⁶ Konsekvent avstår flickorna från att använda sin position förtryckande i form av tvång eller våld utan strävar hela tiden efter att förstå hästen. Athena blir förtvivlad när hon i försök att rycka Masters man inser att hon faller in i mönster av förtryck. Hon jämför situationen med historiskt förtryckande samhällsstrukturer samt den normativa vardagen hon upplever i skolan:

Att rycka Masters man är inte lätt. Jag tar ett knippe manstrån runt kammen. Master lägger öronen platt och hugger mot mig i luften. Hans stora gula tänder slår emot varandra.

- Kom igen! Du måste vara fin när vi ska träna med Fellbygden.

Jag gör ett försök till. Master svarar med att slå upp med framhoven och hugga mot mig igen. Jag tappar balansen och ramlar ner från hinken.

Master blänger på mig. Jag fattar. Egentligen är det helt knäppt, att ryckt man anses fin. Det är ett spel. Precis som tjej- och killspelet. Människor håller hela tiden på, bestämmer: Detta är snyggt, detta är fult. Så ska tjejer och killar vara. Och så ska dressyrhästar vara. Dalal berättade på en historiektion att kvinnorna på 1800-talet snörde sin midja så att de inte kunde andas.

---

⁴⁶ Bornemark, Jonna & Ekström von Essen, Ulla (red.), s.15.

Vissa opererade till och med bort ett revben, för att passa in i det påhittade spelet om vad som är fint.

Gör jag samma sak mot Master nu? Om vi ska tävla för Fellbygden ska vi inte spela nåt spel, det är säkert. [...] Jag drar handen över Masters spända hals.

- Förlåt, finaste. Vi slutar nu.⁴⁷

I sin roll som ledare väljer Athena att inte fortsätta under tvång utan att lyssna på Masters protester och sluta. När andra personer i berättelserna väljer tvång och våld framställs det negativt. När Indras före detta kompis och nuvarande mobbare Tea kommer och hälsar på i stallet med sin ponny uppstår det en otrevlig situation när hon ska rida i väg igen. Ponnyn lyder inte när Tea skänklar på för att trava i väg utan stanna och stegrar. Direkt straffar Tea ponnyn med spöt bakom sadeln. Resultatet blir en okontrollerad situation där hästen kastar sig i väg. Spöstraffet som tillrättavisning fungerar inte utan eskalerar situationen så den blir farligare. Indra känner sig mycket illa tillmodts efter händelsen.⁴⁸ Indra, precis som Julia och Athena, försöker inte bestämma via våld utan söker efter ett samspel med hästen. I ridningen använder sig Athena av motivation. Master är lite lat av sig men i stället för att tvinga honom att springa på med skänklarna eller spö tar Athena till vad hon kallar för ”busenergi”. Hon ger honom fria tyglar, låter honom galoppa fritt framåt och busa. Master busar med glädjeskutt och Athena tar sedan vara på energin och motivationen leken genererar för att fortsätta med träningspasset.⁴⁹

I *Drömmen om Chamir* kontrasteras Julias ledarskap med två flickorna som ska komma och provrida Chamir. Julia hjälper till att göra i ordning Chamir inför och berättar då för båda provryttarna att Chamir kan bli väldigt stark, speciellt om ryttaren rädd, samt att Chamir inte gillar att bli sadlad.⁵⁰ Den första ryttaren som ska provrida är osäker redan innan hon sitter upp, något som både Julia och Chamir lägger märke till. Chamir rycker i tyglarna för att testa vem som bestämmer, provryttaren hamnar ur balans och rituren slutar med att hon trillar av. Nästa provryttare är mer bestämd och bryr sig inte om Julias förmaningar. När Chamir biter i väggen vid sadling säger provryttaren till Chamir att lägga av och spänner sadelgjorden hårdare.⁵¹ Rituren går inte bättre för det. När Julia ska gå upp till ridhuset och kolla hur det går har provryttaren redan hoppat av. ”Gillar du verkligen den här hästen?” säger hon. ”Hon är ju

---

⁴⁷ Eriksson, s.152–153.

⁴⁸ Hallberg, s.203–204.

⁴⁹ Eriksson, s.37.

⁵⁰ Öhrn, s.72 och 81.

⁵¹ Öhrn, s.81.

knäpp.”⁵² När Julia själv rider Chamir är hon den tydliga ledaren, när Chamir drar i tyglarna vet Julia att det bara krävs att behålla balansen genom att sitta tungt och driva framåt. Men hon stävar också efter att förstå Chamir och hästens känslighet. ”När man ska göra halt med Chamir räcker det att spänna magen för att hon ska stanna. De flesta andra i min ridgrupp drar i tyglarna också, men då blir Chamir orolig och slår med huvudet. Oftast stannar hon inte heller.”⁵³ Läsaren får aldrig ta del av vad som skedde när den andra provryttaren red men av hennes bryskhet i hanteringen och hur hon konstaterar att Chamir är ”knäpp” tolkar jag det som att provryttaren använt sin maktposition för att bestämma och bemästra, inte för att förstå. Genomgående förskjuter flickorna alternativet att utnyttja sitt ledarskap med våld eller aktivt förtryck. De väljer att bygga sin relation på samspel och trygghet. Alla flickorna är lyhörda för att förstå hästen och agera därefter.

5.3.2 Kommunikation

Som visat ovan försöker flickorna förstå hästarna, en förståelse som bygger på kommunikation. I en antropocentrisk samhällssyn som grundar sig i upplysningen har människan setts som den rationellt tänkande, agerande och kommunikativa. I binär opposition till människan har djuret setts som passiv och själlös, eller rent av en maskin för människans användning.⁵⁴ Flickorna väljer att se hästarna mer för vad dem är: sociala djur som delar och förnimmer samma värld som människan, om än inte på samma sätt. Flickorna ser kommunikationen till hästarna som en självklarhet och anstränger sig för att förstå dem.

Det är en kommunikation som sker över artgränserna och därför för med sig andra premisser. Hästen kommunicerar i första hand genom kroppsspråk. Även om de också använder sig av ljudliga signaler, så som att gnägga eller frusta, så är hästens språk i första hand en tyst kommunikation. Eftersom flickorna är berättelsernas fokalisatorer är all kommunikation läsaren får ta del av flickornas subjektiva tolkning av hästarnas kroppsspråk. Det innebär också att den kommunikation från hästen som når läsaren är bara den flickan ser. Kommunicerar hästen med signaler som flickan missar eller inte är tillräckligt uppmärksam för den det för blinda ögon. I sitt ledarskap anstränger sig flickorna för att tolka hästarna så gott de kan utifrån hästens natur men det går inte att undgå att de också tolkar dem från en mänsklig synvinkel.

---

⁵² Öhrn, s.82.

⁵³ Öhrn, s.28–29.

⁵⁴ Josephine Donovan, “Interspecies Dialogue and Animal Ethics: The Feminist Care Perspective” i *The Oxford handbook of animal studies* [Elektronisk resurs], Linda Kalof, (red.), New York: Oxford University Press, 2017, s.210-211.

[Master] nafsar med mulen i mitt hår, som om han svarade: ”Jättebra, tack snälla matte.” Eller så tror han bara att det är hö. Lakritshö i så fall. Jag fnissar till när han tar i med tänderna mot min hårbotten. Jag vet att det på hästspråk betyder att han vill att jag ska klia honom. Men hästspråket kan göra ganska ont på en människa.⁵⁵

Flickorna har lärt sig att tolka hästen utifrån deras kroppsspråk och agerande, Athena vet att Master vill bli kliad precis som hon förstod hans protester när hon försökte rycka hans man. Denna typ av kommunikation utgår från hästens natur och flickorna tolkar hästen där efter. Det går däremot inte att undvika att hästen delvis antropomorfiseras. Antropomorfisering är ett grepp där djuren och naturen ges mänskliga drag i varierande form.⁵⁶ Det är ett grepp som påvisar den antropocentriska normen och människans maktposition.⁵⁷ Det sker till en mild grad när flickorna tolkar hästen agerande utifrån hästens egna natur men med flickans referensram. Men som exemplet ovan visar händer det också att flickorna lägger ord i hästens mun. När Julia står i boxen med Chamir säger hon till hästen att Chamir måste bli hennes får hon följande svar: ”I samma stund lyfte hon huvudet från hötuvan och buffade på mig. Det är precis som hon säger till mig att det vill hon också.”⁵⁸ Flickan är medveten om att hon snarare är sina egna tankar och känslor som hon projicerar och tolkar in i hästens beteende men kommunikationen ger flickan tröst och bekräftelse.

Det är inte alltid kommunikationen mellan människa och häst är lyckad. Hästarna uppträder ibland motstridigt i människans ögon. Det handlar om att hästen sätter sig emot människans vilja eller agerar på ett sätt som är farligt. Andra karaktärer i berättelserna reducerar hästens agerande till att den är dum eller knäpp men det är inte flickorna. Flickorna söker i stället efter svar varför hästarna agerar som de gör. Tydligaste exemplet återfinns i *Indra Larssons inte helt perfekta hästliv*. Cosmo har som unghäst blivit traumatiserad av att han jagats i hagen av motocrosscyklar. Varje gång Cosmos hör ljudet av dem får de honom att ta till flykten. Det har lett till flera farliga omständigheter. Under en tävling ledde rädslan till en allvarlig ridolycka och Cosmo fick sen dess ryktet om sig att vara farlig och galen. När Indra tar hand om honom blir han fler gånger rädd och rymmer. När han är instängd i boxen och inte kan ta sig någonstans får han i stället panik. Cosmos agerande avfärdas med att han är farlig och ohanterbar. Situationen går så långt att ägaren överväger om att avliva honom. Indra förstår däremot att Cosmo agerar som han gör för att han är rädd och går till botten med problemet.

---

⁵⁵ Eriksson, s.48.

⁵⁶ Tenngart, s.153, Nikolajeva (2010), s.155.

⁵⁷ Tenngart, s.153.

⁵⁸ Öhrn, s.105.

Hon lyckas identifiera vad det är som han är rädd för. När hon inser att hon inte besitter tillräckligt med hästkunskap för att lösa problemet själv lyckas hon få kontakt med en person som kan hjälpa Cosmo att hantera rädslan. Flickorna väljer att inte tolka hästarnas beteenden som dumheter och därmed reducera dem till ologiska varelser. I stället väljer flickorna att se hästarna som djur med agens som är värda att lyssna på och gör sitt bästa för att förstå dem. Kulturellt sett har kvinnan sett som den andre, den maktlösa och tystade, en roll som går att jämföra med djurets.⁵⁹ Flickan har i sin berättelse getts en maktposition och en röst. Hon väljer att använda den rösten för att lyfta hästens röst och göra den hörd.

5.3.3 Utvaldhet

Sen var det den vita ponnyns tur och det var den jag väntade på – att få se in i de vackra svarta ögonen och att känna nosen darra när jag smekte den. [...]

”Mig behöver du inte vara rädd för”, viskade jag.

Då tryckte ponnyn nosen mot min kind och suckade. Sen kom en lastbil dundrande och ögonblicket, då det bara var den vita ponnyn och jag i hela världen, var över.⁶⁰

Indra blir överlycklig när hon en dag upptäcker att det går hästar i hagen vid granngården. Det är tre hästar som kommer för att hälsa på henne över staketet men det är en av dem som sticker ut. Från första sekunden Indra får syn på Cosmo är det kärlek vid första ögonkastet. Indra fylls av en känsla av samhörighet när hon får klappa honom. Från den stunden blir Cosmo centrum för Indras värld. ”Cosmo kom självmant fram till mig och stod lugnt kvar medan jag kliade honom under manen. Det var nog ett av de mest perfekta ögonblicken i mitt liv”⁶¹ Indra kan inte sluta att fantisera och tänka på Cosmo. Deras band var speciellt från första sekunden, även om det också förstärks genom upprepade kommunikation dem emellan. Det särskilda band Indra och Cosmo har till varandra är inte unikt för deras relation utan är något av ett stående inslag och kliché i hästboksgenren.⁶²

Både Julia och Athena har också speciellt band till sina hästar. Master har varit Athenas i ett helt år men i början av boken blickar hon tillbaka till då hon första gången träffade Master. ”Det enda jag tänkte på när vi träffade ägarna var hur jag skulle kunna visa mig bra nog för Master. Men så fort jag kom fram till honom i hagen och han buffade sin mule mot min arm

---

⁵⁹ Nikolajeva (2010), s.105.

⁶⁰ Hallberg, s.16.

⁶¹ Hallberg, s.21.

⁶² Asklund, s.243.

försvann alla såna tankar. Då var det bara han och jag.”⁶³ Hon fortsätter med att beskriva skillnaden hur relationen till Master skiljer sig från andra hästar:

Det går inte riktigt att förklara vad som händer när man hittar en häst som allt känns rätt och enkelt med. Visst hade jag älskat hästarna på ridskolan, speciellt Bino som varit min sköthäst, men med Master blev jag en annan person. Inget skrämmer mig när jag sitter på hans rygg. Jag får hela hans häststyrka och då är inget farligt.[...] När jag tävlade med ridskolehästarna brukade jag var nervös och jag gjorde alltid massa misstag som placerade mig långt ner i resultatlistan. Men med Master är jag så bra att distriktets bästa lag vill värva mig.⁶⁴

Att ”det går inte riktigt att förklara” är genomgående. Det bygger på en känsla av att flickan förstår hästen bättre än någon annan men också att hästen förstår henne. Utvaldheten grundar sig på flickans subjektiva syn på relationen. En känsla som inte går att ta på eller förklara. Aspekten av relationen framställs som om att flickan och hästen är utvalda för varandra. Det är flickornas uppfattning som uttrycks i deras egna ord och där hästarna främst blir tysta medhåll. För Julia erkänns hennes speciella band till Chamir också av andra hästmänniskor runt omkring henne. Hon är den enda som klarar av att hantera Chamir men återigen är det människornas bild av relationen som blir sanning. Utvaldheten som flickorna, och till viss del människorna runt omkring henne, bygger upp kring relationen kan ses som ett maktutövande över hästen. Flickorna gör anspråk på en äganderätt av hästarna som grundar sig i emotionella band snarare än ägarbevis på papper.

Utvaldheten står i Athenas och Julias fall oemotsagda men i Indras fall får läsaren en inblick i hur utvaldheten är Indras eget perspektiv. I sitt försök att rädda Cosmo får Indra kontakt med Cosmos ägare Mia Maria som slutade rida efter deras ridolycka. När Mia Maria träffar Cosmo igen nås Indra av insikten att Cosmo inte bara är hennes: ”Cosmo mullrade en välkomnande gnäggning och tryckte nosen mot [Mia Marias] ärrade kind som för att säga att han var glad över att hon var där. Då började Mia Maria att gråta och jag med. Lite för att det var så fint, men mest för att Cosmo fortfarande var så mycket hennes häst.”⁶⁵ Hästen skapar band till de människor som tar hand om den men utvaldheten är en subjektiv uppfattning från flickornas sida.

---

⁶³ Eriksson, s.39.

⁶⁴ Eriksson, s.39–40.

⁶⁵ Hallberg, s.235.

5.3.4 Vänskap och identitet

Flickans relation till hästen är kanske främst, om hon själv skulle få frågan, en vänskapsrelation. ”Jag hade ju Master, men man behöver människovänner också.”⁶⁶ Så uttrycker Athena det och visst har flickorna människovänner men vänskapen till hästen är speciell. Kärleken till hästen är platonisk och uttrycker sig som en villkorslös vänskap.

Flickorna känner lugn i närheten till hästarna. Athena uttrycker det så: ”Genast jag landar i sadeln strömmar en våg av lugn ut i kroppen. Alla trassliga tankar tystnar.”⁶⁷ Hästen erbjuder en bekräftande närvaro och vänskap bortom de mänskliga konflikter som existerar i flickornas liv. När Indra ska skriva en skoluppgift på temat den första kärleken går hennes tankar direkt till Cosmo. ”*Rådjuret som gick förbi med sin unge höjde huvudet och stirrade med sina stora bruna ögon. Sen gick hon vidare. Det var vi. Min häst och jag. Det var naturen. Här kunde inget ont hända. Här fick vi vara. Det var den första kärleken.*”⁶⁸ Det hon skriver om är en fridfull glänta i skogen tillsammans med sin häst. En existens i harmoni med naturen. Relationen mellan flicka och häst rör sig bort från antropocentriska angelägenheter. När Julia gråtit sig förtvivlad på sin födelsedag är det bara närheten till Chamir som kan trösta henne:

Chamir låter mig krama henne. Hon buffar lite försiktigt med nosen och då känns det som att hon försöker trösta mig. Hennes päls är mjuk och varm. Lukten av häst och hö letar sig in i min näsa och fyller mig med ett lugn. Efter en stund är inte min andning lika hackig och mängden tårar minskar.⁶⁹

Relationen till hästen erbjuder tröst och närhet. Det är också en kravlös vänskap. Visserligen offerar flickan timmar på stallarbete för att få vara med hästen men det är ett fysiskt arbete hon mer än gärna utför för hästens välmående. Relationen är i stället kravlös i aspekten att tillsammans med hästen kan flickan vara sig själv utan att bli bedömd. Flickorna kan berätta om sina bekymmer för hästarna. Hästen lyssnar och flickan läser in bekräftelse, vilket gör att hon känner sig sedd. Flickan värderar inte relationen till hästen mindre värd än hennes mänskliga relationer. Relationen är i stället något annat, ett förhållningssätt närmare naturen som på så sätt utmanar den mänskliga normen.

Hästen bekräftar flickan som människa och blir därigenom en stor del i flickans identitetsskapande. Athena beskriver det som att hon blivit en annan person tillsammans med

---

⁶⁶ Eriksson, s.31.

⁶⁷ Eriksson, s.61.

⁶⁸ Hallberg, s.136.

⁶⁹ Öhrn, s.16.

Master och formulerar det som att han ger henne styrka.⁷⁰ Det är ett identitetsskapande som sker bortom de maktstrukturer som påverkar flickan i skolan och i familjen. Djur har länge använts i barnlitteraturen för att sätta barnet i en maktposition. Det är vanligtvis mindre djur vilket gör att barnet både fysiskt och storleksmässigt är den överlägsna.⁷¹ Hästen är allt annat än liten och kraftmässigt är den överlägsen flickan. Trots det är det flickan som är ledaren och hanterar hästen som väger tio gånger mer än henne själv. Flickans överlägsenhet grundar sig inte i storlek eller fysisk styrka utan i förmågan att samspela med hästen och på så sätt hävda sin maktposition. Hur flickan väljer att utöva sin makt blir en viktig del av hennes identitet. Flickans erfarenhet av förtryck utanför stallet strävar hon för att minimera i sitt eget maktutövande över hästen.

Flickan växer i relationen till hästen. Lyckat samspel med hästen inger flickorna med både glädje och självförtroende. När Julia efter ett ridpass får beröm av sin ridlärare och Chamir frustar förnöjt bubblar det av lycka i henne.⁷² När Athena och Master placerar sig på tävling är Athena stolt över deras gemensamma insats och hon är tacksam över hur Master anstränger sig.⁷³ Självförtroendet sträcker sig också utanför stallet. I början av Indras berättelse söker Indra bekräftelse från hästtjejerna i skolan som mobbar henne. Hon tänker att om hon bara kan visa sig kunnig nog vad det gäller hästar så kommer de att acceptera henne. Allt eftersom hennes relation till Cosmo utvecklas blir hon självsäkrare och stark nog att inte låta deras elakheter påverka henne. Julia växer hon också i ögonen på hennes föräldrar. Hon jobbar hårt i stallet och börjar jobba som barnvakt för att samla ihop pengar med mål att kunna köpa Chamir själv. Ansvar hon axlar identifieras i bokens slut av hennes föräldrar som inser att deras dotter är kapabel till mer än vad de trott. För Athena är förändringen inte lika stor. Hon är hästägare redan från bokens början och dagligen axlar hon ansvaret att ta hand om stallet och hästarna. Hennes föräldrar ger henne redan från början en större autonomi.

6. Sammanfattande diskussion

Syftet med den här uppsatsen var att ur ett maktperspektiv studera relationen mellan flickan och hästen i den moderna hästboken. Det går att konstatera att relationen mellan flicka och häst ger rum för en komplex intersektion av maktpositioner. Kraft- och muskelmässigt är hästen överlägsen flickan men i människans ägo är hästen alltid den andre och i en beroendeposition.

---

⁷⁰ Eriksson, s.39–40.

⁷¹ Nikolajeva (2010), s.156.

⁷² Öhrn, s.64.

⁷³ Eriksson, s.63–66.

I stallet ges flickan en möjlighet att träda utanför de maktstrukturer som förtrycker henne i vardagen. Inom stallets sfär blir patriarkala strukturer och vuxenvärldens makt över barnet lika påträngande. I relationen till hästen besitter flickan en maktposition som kan liknas vid en föräldraroll. En roll som flickan axlar med ett ansvar att försöka tolka hästens vilja och välmående så gott hon kan och agera därefter. Flickans maktposition är dock inte oproblematiserad, som berättare och fokalisator är det alltid flickans version vi ser. Hästen kommer aldrig till tals utanför flickans perspektiv och det är en viktig grundsten i hur relationen gestaltas.

Flickan framställs genomgående som lyhörd inför hästens vilja. Hon väljer tydligt att bygga sin relation med hästen genom kommunikation och samspel. Hon gör ett aktivt avståndstagande från att förtrycka genom tvång och våld. Relationen mellan flickan och hästen är också en vänskapsrelation och trots att flickans ledarskap är byggt på ett asymmetriskt maktförhållande eftersöker flickan ändå en form av demokrati. Flickan har med sin berättelse fått en röst och hon använder den rösten för att göra hästen hörd. När andra människor reducerar hästens beteende till ologiskt agerande strävar flickan att förstå hästens agerande och se till att den blir förstådd. Utanför relationen till hästen besitter flickan själv positionen av den andre. Hennes strävan att minimera sitt förtryck av hästen och försök till en mer demokratisk relation kan ses som identifikation och igenkänning av den positionen som förtryckt. Flickans tydliga ställningstagande i hur hon hanterar sin maktposition blir en del i hennes identitetsskapande.

Relationen till hästen etableras flickan som maktinnehavare men den kan samtidigt utmana den antropocentriska normen. Relationen mellan flickan och hästen är det centrala i berättelserna. Hästen är det centrala i flickans liv. För flickan är relationen till hästen minst lika värd som de till andra människor, om möjligt inte mer. När flickan befinner sig i närheten till hästen gestaltas i stället konflikter med andra människor som svårtolkade och komplicerade. Men relationen till hästen ger flickan styrka att hantera dem.

6.1 Vidare forskning

I denna uppsats har jag tittat närmare på relationen mellan flickan och hästen i tre hästböcker. Hästboken är fortfarande en relativt outforskad genren, och även om det är under förändring, finns det fortfarande mycket intressant att studera.

Hästboken domineras av flickorna och förknippas med flickors läsning, men så har det inte alltid varit. Före mitten av 1900-talet var stallet en manlig sfär och genren riktade sig främst till pojkar. Sen kom flickorna att dominera till den grad att pojkarna nästan helt kom att raderas

ur genren. Stor del av forskningen har också lagt vid fokus vid hästflickan och använt sig av genusperspektiv. Det var också en gränsdragning som gjordes för denna uppsats. För att titta på relationen mellan flicka och häst bortsåg jag ifrån alla böcker men pojkar i huvudrollen. Men pojkarna är på väg tillbaka in i genren. I utgivningen 2018 fanns ett handfull böcker med pojkar i huvudrollen och i de böcker jag studerat fanns hästpojkar som bikaraktärer i två av böckerna. I vad som kallats en kvinnlig domän, vem är pojken i stallet? Det är fråga som jag anser givande att studera vidare.

Hästboken skrivs gärna i längre serier. Så är fallet också med de böcker jag studerat. Berättelsen om Julia och Chamir spänner sig över ytterligare två böcker.⁷⁴ I serien Dalsboryttarna om Master, Athena och hennes vänner har det kommit en uppföljare, *Varsågod och rid*.⁷⁵ Om Indra Larsson finns det ytterligare två böcker i serien Hästviskaren med en fjärde bok som kommer ut sommaren 2021.⁷⁶ Det gör mig nyfiken på att studera hur flickornas relationer till sina hästar utvecklas ur perspektivet att relationen fördjupas men också att flickorna åldras.

---

⁷⁴ Ordalaget bokförlag, "Det brinner Chamir", <https://ordalaget.se/book/det-brinner-chamir/>, hämtad den 25 april 2021

⁷⁵ Lilla Piratförlaget, "Varsågod och rid", <https://lillapiratforlaget.se/bocker/varsagod-och-rid/>, hämtad den 25 april 2021

⁷⁶ Bonnier Carlsen, "Indra Larssons vilda hästkärlek", <https://www.bonniercarlsen.se/bocker/282719/indra-larssons-vilda-hastkarlek/>, hämtad den 25 april 2021

Källförteckning

Primärlitteratur

Eriksson, Malin, *Ett eget lag*, Stockholm: Lilla Piratförlaget, 2018

Hallberg, Lin, *Indra Larssons inte helt perfekta hästliv*, Stockholm: Bonnier Carlsen, 2018

Öhrn, Angelica, *Drömmen om Chamir*, Bromma: Ordalaget bokförlag, 2018

Tryckta källor

Asklund, Helen, "Hästflickan i förändring i Linn Hallbergs och Pia Hagmars hästböcker" i *Flicktion: perspektiv på flickan i fiktionen* av Söderberg, Eva, Österlund, Maria & Formark, Bodil (red.), Malmö: Universus Academic Press, 2013

Boglund, Ann & Nordenstam, Anna, *Från fabler till manga 1: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barnlitteratur*, 1. uppl., Malmö: Gleerups utbildning, 2015

Nikolajeva, Maria, *Barnbokens byggklossar*, Upplaga 3, Lund: Studentlitteratur, 2017

Nikolajeva, Maria, *Power, Voice and Subjectivity in Literature for Young Readers*, New York: Routledge, 2010

Tenngart, Paul, *Litteraturteori*, Upplaga 3, Malmö: Gleerups, 2019

Digitala och otryckta källor

Backman, Anna, *Hästboken som kunskapskälla: Förebilder och undervisande inslag i ett urval svenska hästböcker för barn och ungdomar publicerade 1962-1981*, kandidatuppsats, litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet, 2007

Bonnier Carlsen, "Indra Larssons vilda hästkärlek",

<https://www.bonniercarlsen.se/bocker/282719/indra-larssons-vilda-hastkarlek/>,

hämtad den 25 april 2021

Bornemark, Jonna & Ekström von Essen, Ulla (red.), "Inledning" i *Kentauren: om interaktionen mellan häst och människa*, Huddinge: Södertörns högskola, 2010,

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:392957/FULLTEXT02.pdf>, hämtad den

4 maj 2021

Donovan, Josephine, "Interspecies Dialogue and Animal Ethics: The Feminist Care Perspective" i *The Oxford handbook of animal studies* [Elektronisk resurs], Kalof, Linda (red.), New York: Oxford University Press, 2017

- Hedenborg, Susanna, ”Från *Den svarta hingsten* till *Klara, färdiga, gå*. Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet”, *Barnboken* 2006: vol.29, <https://www.barnboken.net/index.php/clr/article/view/96/96>, hämtad den 15 april 2021
- ”Hästboken som samtidsdokument” [video panelsamtal], Bokmässan 2016, UR samtiden, <https://uraccess.net/products/197787>, hämtad den 20 februari 2021
- Lilla Piratförlaget, ”*Varsågod och rid*”, <https://lillapiratforlaget.se/bocker/varsagod-och-rid/>, hämtad den 25 april 2021
- Linnéuniversitetet, ”En dag om hästböcker: Möten mellan författare, illustratörer och forskare”, 2021-04-14, <https://lnu.se/mot-linneuniversitetet/konferenser/en-dag-om-hastbocker-moten-mellan-forfattare-illustratorer-och-forskare/>, hämtad den 26 april 2021
- Mossed, Karin, ”Tyglad frihet” [filmad föreläsning], *Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation Årgång 2018: 27 mars–16 maj 2019*, Svenska barnboksinstitutet, Stockholm, 2019, <https://vimeo.com/showcase/5917183/video/329410878>, hämtad den 19 april 2021
- Ordalaget bokförlag, ”*Det brinner Chamir*”, <https://ordalaget.se/book/det-brinner-chamir/>, hämtad den 25 april 2021
- Palmqvist, Malin, ”Från Black Beauty till Sigge – de vill kartlägga 1500 hästböcker”, *Hippson*, 2021-03-29, <https://www.hippson.se/artikelarkivet/hippsonnews/fran-black-beauty-till-sigge-de.htm>, hämtad den 25 april 2021
- Palmqvist, Malin, ”Så har hästboken gått från manlig till kvinnlig: ’Haft väldigt låg status’”, *Länstidningen Östersund*, 2021-02-17, <https://www.ltz.se/logga-in/sa-har-hastboken-gatt-fran-manlig-till-kvinnlig-handlar-om-att-sta-for-sina-asikter>, hämtad den 15 april 2021
- Svenska barnboksinstitutet, *Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation Årgång 2018: 27 mars–16 maj 2019*, Svenska barnboksinstitutet, Stockholm, 2019, <https://www.barnboksinstitutet.se/wp-content/uploads/2019/03/Dokumentation-2019.pdf>, hämtad den 25 mars 2021
- Svenska Ridsportförbundet, ”Statistik och kortfakta om ridsport”, Svenska Ridsportförbundet, 2017-03-31, <http://www3.ridsport.se/Svensk-Ridsport/Statistik/>, hämtad den 29 april 2021